

HUMANITIES INSTITUTE
Serhat Tertemiz, MA

SANCHO'NUN SABAH YÜRÜYÜŞÜ (1969)

HALDUN TANER (1915 – 1986)

İÇİNDEKİLER

Sancho'nun Sabah Yürüyüşü
Piliç Makinesi
Rahatlıkla
Ases

Genel Bakış

Taner'in kaleme almış olduğu altıncı öykü kitabı olan *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü*, ilk defa 1969 yılında *Bilgi Yayınevi* tarafından yayımlanır. 1971 yılında söz konusu edilen eser, yazarın *On İkiye Bir Var* ve *Gülerek Ölmek* adlı hikaye kitaplarıyla birleştirilerek yeniden yayımlanır. Yazarın söz konusu edilen öykü kitabı, İtalya'da düzenlenen Bordighera Mizah Hikayeleri yarışmasında birincilik ödülünü kazanır. *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü* adlı öykü kitabında; *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü*, *Piliç Makinesi*, *Rahatlıkla* ve *Ases* adlarını taşıyan dört ayrı öykü yer almaktadır.

SANCHO'NUN SABAH YÜRÜYÜŞÜ

Kişiler

Sancho Hülya'nın babasıyla annesinin köpeği olan anlatının başkahramanı, insanlığa ve farklı sınıflara mensup olan köpeklere dair görüşlerini dile getirir. Yazarın sözcülüğünü yapma görevini üstlenmiştir.

Hülya'nın Babası Babalık özelliğiyle anlatıcı tarafından ön plana çıkarılan anlatı kişisi, orta sınıfa mensuptur ve eşini başka bir kadınla aldatmaktadır.

Hülya'nın Annesi Annelik özelliğiyle anlatıcı tarafından ön plana çıkarılan anlatı kişisi, eşini başka bir adamla aldatmaktadır.

Selmin Hanım Komşularına ve dostlarına verdiği bir ziyafet sırasında Hülya'nın babasıyla yakınlaşmış olan kadın karakter, onunla birlikte gizli bir ilişki yaşamaktadır.

Diojen Selmin Hanım'ın danuva cinsi olan köpeğidir. Sakin, uysal ve aşırı derecede sabırlı bir yapıya sahiptir.

Öykü

Ankara'nın Sosyete Köpekleri Sahibiyle birlikte kaldırımda yürüyen Sancho, Devlet Konservatuvarından olan üç kızı kokularından tanımıştır. Sözü edilen üç kız, burs alıp Londra'ya gitmeden önce Hülya'yla birlikte sürekli eve gelmişlerdir. Sancho, Alman Büyükelçiliğinin kapısındaki Graf'ı fark eder. Graf, son kaniş modasına uygun bir şekilde tıraş olmuştur. Şoförle bahçıvan, büyükelçiliğin Mercedes'inin ön sol lastiğini pompalamaktadırlar. Büyükelçiyle Graf'ın aniden arabaya girdikleri görülür. Hava yağışsızdır ve Sancho, bir kaldırımın nasıl yapıldığından yola çıkarak o kaldırımı yapan toplum hakkında birçok şey öğrenebileceğinden emindir. Müteahhitlerin malzemenin çalması Sancho tarafından eleştirilir. Sancho, Büyük Millet Meclisi'nin önünde Hedi'yle göz göze gelir. Kış mevsimlerini hanımıyla birlikte Saint Moritz'de, yaz mevsimlerini de Biarritz'de geçirmektedir.

Hanımı ona terapi amaçlı sürekli bağırıp çağırılmaktadır. Bu sayede hanım neredeyse tamamen iyileşmiş fakat bu sefer Hedi'nin sınırları bozulmuştur.

Köpeklerin İnsanlaşması Bir süre sonra Hülya'nın babası; eski kasaba avukatı, şimdilerde yeni mebus olmuş olan biriyle ayaküstü konuşmaya başlar. Ağızından tükürükler saçarak konuşan adamın politikadan bahsettiği kesindir. Hülya'nın babası, kızının döviz işini açmak için adamın susmasını beklemektedir. Ankara sosyetesinin önemli köpeklerinden biri olan Altes, elektrik prizini yaladıktan sonra bir daha tam olarak kendine gelememiştir. Londra'daki bir klinikte sezaryenle dünyaya gelmiş olan Altes, Hacettepe Baytar Okulu polikliniğinde sokak köpekleriyle birlikte tedavi olmaktan rahatsızlık duymaktadır. Güvenpark'ın önündeki Belçika Büyükelçiliğinin iki greyhoundu olan İsabella'yla Mirella'nın uluslararası köpek dergilerinden fotoğrafları çıkmaktadır. Müsteşar Bey'in kahverengi buldoğu Semiramis, dilini burnunun ucuna değdirerek Sancho'yla alay etmektedir. Protokol kurallarını belirli bir yaştan sonra öğrenmeye başlamış sonradan görme vekillere benzeyen bir chow chow olan Kastor, zaman zaman çoban köpekliliğini belli etmektedir.

Sancho'nun Polis Köpeklerini Eleştirmesi İri yarı siyah bıyıklı polis, Polis Koleji'nin stajyer köpekleriyle birlikte yürümektedir. Sancho, efendilerinin her buyruğunu sorgusuz sualsiz yerine getiren polis köpeklerinden hiç hoşlanmamaktadır. Bundan dolayı onlarla ne zaman karşılaşsa kavga çıkacakmış gibi hisseder. Fakat efendilerinin emirlerini dinleyen polis köpekleri, Sancho'nun yanından uzaklaşırlar. Aralarındaki bir kurt köpeği son defa göz ucuyla Sancho'ya bakar. Atatürk Bulvarı'nda bulunan sosyete köpeklerine rezil olmak istemeyen Sancho, onlara her ne kadar kızsada da onlarla kapışmayı göze alamaz.

Orta Sınıfın Yoz Durumu Hülya'nın babası, bir dergiyle iki gazete satın aldıktan sonra bir çingene çocuğa kunduralarını boyatır. Bu sırada elindeki bir gazeteyi okumaya başlar. Ardından Barikan Oteli'nin önünde Selmin Hanım ve onun köpeği Diojen'le karşılaşılır. Sancho, bu karşılaşmanın tesadüfen olmadığını bilmektedir. Zira Selmin Hanım'ın verdiği bir ziyafet sırasında Hülya'nın babası, oturlan masanın altından kadınla kırıştırmaya başlamıştır. Sancho, Selmin Hanım'ın düşen iskarpininin tokasıyla oynamaya başlar. Bu sırada peşkirini bilerek yere düşüren Hülya'nın babası masanın altından, Selmin Hanım'ın ayak bileklerini okşamaya başlar. Sancho Hülya'nın babasının elini ısırıktan sonra, Selmin Hanım'ın iskarpinini alıp koltuğun altına kaçar. Selmin Hanım oldukça telaşlanır fakat Diojen, iskarpini Sancho'nun ağızından alıp hanımına geri getirir. Etik dışı bir ilişki yaşayan ikili, bir süre köpeklerle birlikte yürüdüktan sonra ayrılırlar. Sancho'yla Hülya'nın babası ikilisi yağmura yakalanırlar. Bu sırada Sancho, insanlığa dair önemli eleştirilerde bulunur. Ne mantığını ne de sezgilerini doğru düzgün kullanamayan insanlara acır. Sadakatle kendilerini ahlaki açıdan bütünleştirmiş olan köpeklerin yanında insanlar oldukça geri kalmışlardır. İkilinin eve girdiği sırada Hülya'nın annesinin telefonda birisiyle kırıştırdığı anlaşılır. Fakat onların eve geldiklerini zamanında fark etmiş olan kadın karakter, korkudan telefonu aniden kapatarak durumu kurtarmayı başarır. Sancho insanlığın içinde bulunduğu duruma üzülür. Fakat onlar için elinden hiçbir şeyin gelmeyeceğinin de farkındadır. Şimşekler, sigarasını yakmaya çalışsan bir devin çakmak sesine benzetilir.

Temalar

Sahtekârlık Yeni dünya düzeniyle birlikte özgürleşme adı altında aslında toplumlar tek tipleşmeye başlamışlardır. Tüketimin ve eşyanın tek değer haline geldiği bir düzende insani olan bütün ilişkiler yozlaşmaya yüz tutar. Toplumda ortaya çıkan en küçük sorun başka sorunlara gebe kalınmasına neden olur: "Sancho'nun Sabah Yürüyüşü adlı hikâyede Sancho adlı bir köpeğin bakış açısıyla, Şişhaneye Yağmur Yağmıyordu adlı hikâyede de Kalender adlı bir atın bakış açısıyla eleştirel mizah yaratmıştır. Hikâyede, Sancho'nun sabah yürüyüşü onun adımlarının çıkardığı ses tekrar edilerek kurguya taşınır. Sancho, insanlara aşağıdan bakar ve genelde insanların ayakları üzerinden değerlendirmede bulunur. Sancho'nun bakış açısıyla bozuk kaldırımlara dikkat çekilir: "Bir müteahhit malzemedden çalarsa, / tiki tiki praf / Önce yollar bozulur, / tiki tiki praf/ Sonra topuklar çarpılır, / tiki tiki praf / Sonra kafalar yamulur. / Düzenler eciş bücüş olur. / Sonra müteahhitler malzemedden çalmaya başlar. / tiki tiki praf..." (2007a: 96). Haldun Taner, köpeğin bakış açısıyla yaptığı eleştiride mühendislerin malzemedden çalmasıyla bir döngünün oluştuğunu ve bir problemin başka problemler yaratarak aslında kendi kaynağını oluşturduğunu ortaya koyarak eleştirel mizah yaratmış olur" (Kurt 2019, 162).

Ihanet “Özü; “sevgi” denen gücü yaratan insan, bu gücün ruhuna ve yaşama getirdiği huzuru, dengeyi koruyabilmek; sadakatsizlikten doğan çelişkinin kişiliğinde ve ruhunda yarattığı parçalanmayı engelleyebilmek ve kendini moral bir tümlüğün parçası kılabilmek için sadakatsizliği rutinleşmiş sevginin kaçınılmazı olarak görme alışkanlığını bırakmalıdır. Yazar, bir köpeğe sadakat konusunda insanı sadece bir araç olarak görüp asıl amacın sadakatin içsel huzur ve dengedeki tamamlayıcı gücü olduğu yorumunu yaptırarak değerlerden kopuk bireyin yasamdaki konumunu açıklar. Nitekim insanın sadakatsizliğine karşı köpeğin katıksız sadakati için sarf edilen “köpeklerin efendilerinden ayrı, hatta bazen onların tam zıddı bir kişiliği olamayacağını savunmak, köpekleri insan derecesine indirmek değil de ne?”(OBV, 105) şeklindeki cümlede yazar, bir hayvanın insan seviyesine inme hususundaki rahatsızlığını dile getirerek insanla ve onun yaratılarıyla değer ve anlam kazanan yaşamın, yine insanın kendi eliyle nasıl değersizleştirildiğini vurgular” (Aydın 2010, 89).

Kişi İncelemesi

Sancho (Açık/Sosyal) Hülya'nın babasıyla annesinin köpeği olan anlatının başkahramanı, insanlığa ve farklı sınıflara mensup olan köpeklere dair görüşlerini dile getirir. Yazarın sözcülüğünü yapma görevini üstlenmiştir. İçinde yaşadığı dünyayı, köpeklerle insanlar arasındaki ilişkiyi ve insanlığın içinde bulunduğu durumu eleştirel bir biçimde sorgulayan Sancho, insanlığın yitirdiği değerlere özlem duyar. İnsanlığa doğru yolu göstermek, onları kurtarmak ve değiştirmek ister. Fakat bu konuda elinden hiçbir şey gelmeyeceğinin ve tamamen çaresiz olduğunun farkındadır. “(...) olaylar ve kişiler Sancho'nun bakış açısıyla sunulduğundan Sancho'nun kendisini adeta bir insan gibi düşündüğü ve çevresindeki hayvanları da o şekilde idrak ettiği görülür. Üçüncü şahıs anlatıcının var olduğu bu hikâyede Sancho üzerinden gerçekleştirilen anlatımda “O” anlatıcı yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi “kişisel” bir tutum takınır (Tekin, 2014: 33). Kişisel anlatımda öznelliğin yanı sıra dikkati çeken bir diğer unsur, anlatıcının roman kahramanı ile özdeşleşmesi ve dünyayı ve hayatı roman figürünün gözünüyle görmesi, onun bakışıyla algılamasıdır (Tekin, 2014: 44). Hikâye boyunca Hülya'nın babası olarak adlandırılan adam ile yürüyüşe çıkan Sancho'nun gün içerisinde yaşadıkları ve çarpışmalar yoluyla daha önceki zamanlarda neler yaşadığı üzerinde durulur ve hikâyede Hülya'nın babasının ve annesinin birbirlerini aldatışları ironik bir üslupla anlatılır. Sancho'nun hayatta “uyumluluk” prensibine bağlı olduğunu ancak başkaları için onun saadet ölçüsü saydığı bu uyumluluk duygusuna, ritme uymadığını ifade eden Mehmet Kaplan, hikâyenin esasının da hayattaki arızaların, sakatlıkların, çarpıklıkların yarattığı uyumsuzluktan kaynaklanan çatışmadan oluştuğunu belirtir” (Sönmez 2016, 553).

Düşünceli Çevresinde dönen dünyayı ve insani ilişkileri anlamaya çalışan Sancho, oldukça düşüncelidir ve içinde yaşadığı toplumla ilgili önemli eleştirel düşünceler ortaya koyar: “Yağışsız bir havada yürümekten güzel şey var mı dünyada. Gel gör ki, kaldırımlar kaldırım değil. İnsanlar gibi köpeklerin de kültürü, görgüsü, düşünüş tarzı, hayat üslubu, sıkı sıkıya kaldırımlarla orantılı. Bir müteahhit malzemededen çalarsa. tiki tiki praf Önce yollar bozulur, tiki tiki praf Sonra topuklar çarpılır, tiki tiki praf Sonra kafalar yamulur. Düzenler eciş bücüş olur. Sonra müteahhitler malzemededen çalmaya başlar. tiki tiki praf” (Taner 1994, 92).

Gözlemci “Böyle tükürük saçtığına bakılırsa ya politikadan konuşuyor ya birini batırıyordu. Hülya'nın babasının bir şey söylediği yoktu. Adamın sözleri arasında bir delik bulup Hülya'nın döviz işini açmak için pusuda bekler bir hali vardı” (Taner 1994, 93).

Eleştirel Efendilerinin emirlerini sorgusuz sualsiz yerine getiren polis köpeklerinden hoşlanmaz ve onları eleştirir: “Sancho bütün köpekleri severdi. (...) Ancak ve ancak illet olduğu iki cins köpek vardı. Av köpekleri bir, polis köpekleri iki. Kurbanlarını efendilerinin ayağına atıp, susta duran; ihsan bekleyen bu çanak yalayıcı, bu jumalacı, bu siftinik yaratıklar onca köpeklik tarihinin yüzkarası idiler” (Taner 1994, 96-97).

Kızgın Selmin Hanım'la eşini aldatan Hülya'nın babasına kızar ve masa altında kadının ayak bileklerini okşadığı sırada onun elini ısırır: “İşte o anda Sancho ömründe yapmadığı bir şey yaptı. Hülya'nın babasının elini ısırıldı. Adam canı yanmaktan çok, olmayacak bir şeyle, mesela yağmurun aşağıdan yukarıya yağması ile karşılaşmış gibi bir çığlık attı” (Taner 1994, 99).

Sözcü Yazarın sözcülüğü görevini yerine getiren Sancho, insanoğlunu hayvanlardan daha tutarsız ve parçalı bulduğunu dile getirir: “Gerekirse praf'sız bile olabilirdi ama Hülya'nın babası tiki tiki'siz kalabilir mi acaba? Hiç sanmam. Dünyanın en nankör yarattığı insanla en sadık yarattığı köpek

arasındaki, dünya tarihi kadar eski bu çözülmöz sıkıfıkılık, aslında köpeğin insana değil, insanın köpeğe muhtaç oluşundan geliyor” (Taner 1994, 100).

Alaycı Sancho, ne aklını ne de içgüdülerini tam olarak kullanamayan ve bundan dolayı komik durumlara düşen insanoğluna acır: “Yağmur yağmayacak halbuki, öyle olsa kokusu Sancho'nun burnuna gelirdi. Sonra bu rüzgar bulutları dağıtır, bu da besbelli. Ne var ki arka ayakları üzerinde ayağa kalktığından beri içgüdüsünü kaybedip akla özenen insan, bunu bile fark etmez olmuş işte. Akla tam varamamış, sezisinin köprülerini de yıkmış. Lök gibi ortada kalmış” (Taner 1994, 102).

PİLİÇ MAKİNESİ

Kişiler

Başkarakter Anlatıda herhangi bir özel adı olmayan anlatı kişisi anlatının ana karakteridir. Yaşlanmış olmak ve eşini kaybetmiş olmaktan dolayı derin bunalıma girmiş olan karakter hayatı sorgulamaya başlar fakat çevresindekilere karşı oldukça karamsardır.

Serap Başkarakterin eşi olan Nesrin'in uzak yeğenlerinden biri olan kadın karakter yirmi üç yaşındadır ve başkarakterle ilişki yaşamaktadır.

Nesrin Başkarakterin vefat etmiş olan eşidir.

Nurettin Başkarakterin dostlarından biridir ve Sevim tarafından terk edildiği için başkarakterle akıl danışır.

Öykü

Başkarakterin Bayağılığı Akşam yemeğinden sonra Serap'la birlikte eve dönmüş olan başkarakter, onun konuşurken esnediği zamanlarda yalan söylediğini anlamaktadır. Yalının ritiminde akşam yemeği yenilmiş ve eve geri dönmüştür. Eşi Nesrin'in ölümünün ardından onun uzak yeğenlerinden biri olan yirmi üç yaşındaki Serap'la ilişki yaşamaya başlamış olan başkarakter, birlikte olduğu kadını tamamen cinsel bir nesne olarak görmektedir. Başkarakterle göre Serap; kendisi ona ne kadar değer veriyorsa onun değeri o kadardır. Başkarakterin gözünde Serap, cinsel hazlarını tatmin ettiği bir araçtan başka bir şey değildir. Başkarakter, eski eşi Nesrin'le Serap'ı karşılaştırır. Eski eşi tarafından böylesi ucuz alışkanlıklar edinmiş bir insan olarak görülmeyi kendisine yediremez. Eşinin ölümünün ardından başkarakter, kişilik olarak fazlasıyla umursamaz ve karamsar biri haline gelmiştir. Gün içinde uyguladığı en basit alışkanlıklar onun hayatına anlam katan yegane şeylerdir. Serap'ın toyluğundan ve avallüğünden sıkıldığı için başkarakter ona onu terk etmek istediğini söyler. Serap, terk edilen kişi olmayı kendine yediremediği için ortalığı ayağa kaldırır. İkili arasında bir tartışma gerçekleşir. Başkarakter, yaşamış olduğu durum karşısında derin düşüncelere dalar. Yaşadıkları ilişkinin yozluğu ve hayatını çevreleyen alışkanlıkların anlamsızlığı onu delirtmek üzeredir.

Başkarakterin Zihnen Tükenmişliği Röntgen çektireceği zaman çıplak bedeninin başkaları tarafından görünmemesine dikkat eder. Şimdi aynada kendi vücuduna bakarken derin bir boşluğa düşer. Tıraş olduğu sırada yüzünü bilerek keser ve kanatır. Duşa girdiğinde vücudunda yanık oluşturacak kadar kaynar suyla yıkanır. Hemen ardından da soğuk suyla yıkanır. Suyun sıcaklığında değişiklik yaparken bazı hareketler de yapar ve kendi ensesinin köküne vurur. Bu ritüeli bir dergide okumuş olan karakter rahatlamaya çalışmaktadır. Duştan çıktıktan sonra birkaç spor hareketi daha yapar fakat bu sırada belinin kütürdediğini hisseder. Pencereden Rus Konsolosluğunu seyreden başkarakterle gördüğü her nesne anlamsız çağrışımlarda bulunmaktadır. Zihnen fazlasıyla tükenmiştir.

Başkarakterin Kendini Sorgulaması ve Arayış İçine Girmesi Ardından başkarakter, Tarlabası'ndaki bir tavukçunun pilıç çıkarma makinesinin bozuk olduğunu görür. Başkarakter dükkanda çalışan kişilere makinenin neden bozuk olduğunu sorar hatta onları biraz tersler. Başkarakter, makinenin çalışmaya başlamasıyla birlikte hayatındaki her şeyin yoluna gireceğine inanmaktadır. Parmakkapı'ya gelen başkarakter, Nurettin'i şarap içerken bulur. Nurettin, hiçbir şeyini esirgemediği, gözü gibi baktığı ve sevdiği Sevim tarafından terk edilmiştir. Nurettin Sevim'in vefasızlığından dolayı başkarakterle dert yanar. Başkarakter Nurettin'e, Sevim'in iyi niyeti pısrıklık olarak algıladığını ve böylesi kadınlara biraz dişini göstermesi gerektiğini söyler. Başkarakter Nurettin'e gürültü çıkarmaktan korkmamasını ve Sevim'i her neredeyse gidip almasını önerir. Taksim

civarlarına gelen başkarakter, Alman Hastanesi'nde yatan Ali Rıza Bey'i hatırlar ve onu ziyaret etmeye karar verir. Ali Rıza Bey elindeki bulmacayı çözmektedir. Asistanlarsa onun yarasını temizlemektedirler. Ali Rıza Bey'in hafta sonu taburcu edileceğini öğrenen başkarakter oradan ayrılır. Firuz Ağa'dan Tavukuçmaz'a doğru giden başkarakter doğduğu evi görmeye gider. Başkarakter, ilk gördüğü çocuğa bir karanfil verir fakat çocuk eline verilen karanfili yere atar.

Başkarakterin Hayatına Yeniden Anlam Katması Güneşin kendini göstermesiyle birlikte başkarakter, bugün büroya gitmemeye karar verir. Dolmuş durağında Naci'ye rastlayan başkarakter, veteran sporcuların toplanacağı Atletizm Şurası'na onun tarafından zorla götürülür. Eski sporcu dostlarını gören başkarakter eski günleri hatırlar ve onları yaşlanmış halde görünce üzülür. Fakat dostlarının hala eski amatör ruhlarını kaybetmediklerini, kulüp için bütün güçleriyle çalıştıklarını görür. Kulüp yöneticileri yalnızca futbol takımıyla ilgilenmektedirler. Bundan dolayı atletizmciler epey geri planda kalmışlardır. Başkarakter eskiden atlet olan dostlarına atletizm takımı için bazı önerilerde bulunur. Takımla ilgilenilmesi için okul idaresiyle mutlaka görüşülmeli, aidatlar düzenli olarak toplanmalı ve her branş için uzman antrenör getirilmelidir. Başkarakter, cebinden üç yüz lira çıkarıp arkadaşlarına verir. Zira yıllardır kulübe aidat ödemişdir. Eski dostlarının arasında yeniden hayat bulan başkarakter mutlu olur. Kulüpten ayrıldıktan sonra Tarlabası'ndaki piliç dükkanının önüne gelir. Dükkanın kepenkleri kapalıdır fakat başkarakter içerideki piliç makinesinin çalıştığından oldukça emindir.

Temalar

Arayış Hikayenin başkarakterini, yaşlanmasının ve eşini kaybetmesinin ardından hayatının bütün anlamını yitirmiştir. Kendisini yoz ilişkilerin içinde bulur ve anlamsız alışkanlıklar edinir. Ne ilişkisi ne de alışkanlıkları ona mutluluk getirmemektedir. Hayatını anlamlandırmakta güçlük çeken başkarakter, Tarlabası'ndaki bozuk piliç makinesinin çalışmasıyla birlikte hayatındaki her şeyin yoluna gireceğine inanmaktadır. "Piliç Makinası'nda karamsarlık üzerine kurulmuştur. Öykü kişinin iç dünyasında yaşanan bunalım çözülmeye çalışılır. Merkez kişiyi Piliç Makinası ile eşdeğer tutan yazar, bir paralellik kurar. Piliç Makinası nasıl üretim yapmıyorsa, merkez kişi de mutluluk üretememiştir. Piliç Makinası → üretim/mutluluk → Merkez kişi" (Adıyaman 2012, 98). Eski sporcu dostlarıyla birlikte Atletizm Şurası'na katılan ve orada çeşitli görüşler sunan başkarakter, kendini yeniden hayata dönmüş gibi hisseder ve uzun bir zamanın ardından ilk defa mutlu olmuştur. Yoz ilişkisini ve anlamsız alışkanlıklarını geride bırakan başkarakter, geçmişte büyük emekler verdiği takımına ve birlikte mücadele ettiği arkadaşlarına geri döner.

Cinsellik "Piliç Makinesi" adlı öyküsünde yozlaşmış cinsellik temini işleyen yazar, cinsellik ve sevgi arasındaki ilişkiyi sorgular. İki insan arasında gerçek anlamda bir ilişkiden söz edebilmek için taraflardan birinin "ötekinin yaşamında öznenin bağımsız yer alması ve her birinin diğeri için umursanan bir değer" (Abel Hirsch, 2004:6) olması gerekir. Ancak eşini kaybettikten sonra eşinin uzak bir yeğeni olan Serap ile ilişki yaşamaya başlayan öykü başkarakterini bu değer algısından oldukça uzaktır. Öyküye Serap ve kahraman arasında geçen bir tartışmayı nakletmekle başlayan anlatıcı, tartışma esnasında tarafların birbirleri için düşündüklerini vererek aralarındaki ilişkiyi sorgular. Yaşam felsefesi alışkanlıkları üzerine kurulu olan öykü başkarakterini, kendisini mutlu eden alışkanlıkları sıralarken Serap'tan "Serap bir çerez bütün bunların içinde. Nedir o? Değer verdiği için bir şey sanılan, onun ilgisi ile biraz ışıklanan bir obje." (OBV, 108) şeklinde söz eder" (Aydın 2010, 107).

Kişi İncelemesi

Başkarakter (Duygusal/Mantıklı) Anlatıda herhangi bir özel adı olmayan anlatı kişisi anlatının ana karakteridir. Yaşlanmış olmak ve eşini kaybetmiş olmaktan dolayı derin bunalıma girmiş olan karakter hayatı sorgulamaya başlar fakat çevresindekilere karşı oldukça karamsardır. "Piliç Makinesi'nde anlatıcı konumundaki merkez kişi karamsar tiptir. Hikâyedeki merkez kişi, yaşantısından memnun olmayan derin bir bunalımın eşiğine gelmiş bir kişidir" (Adıyaman 2012, 119). Kendini Serap'la yaşadığı yoz ilişkinin ve birbirinden anlamsız alışkanlıkların içinde bulan merkez kişi, varoluşsal bir bulantı yaşamaktadır. Kendi hayatındaki durumu Tarlabası'ndaki bir piliç dükkanında bulunan piliç çıkarma makinasına benzeten başkarakter, onun çalışmasıyla birlikte hayatında her şeyin yoluna gireceğini inanır. Serap'ı tamamen cinsel bir nesne olarak gören başkarakter, onun değerinin ancak kendi biçtiği kadar olacağına inanmaktadır. Eşyaya ve kadına fazlasıyla bağımlıdır. Buna rağmen oldukça mutsuzdur. Fakat eski sporcu arkadaşlarıyla yeniden bir araya gelip çalışmaya başlayan karakter, gençlik heyecanını yeniden duymaya başlar.

Maddiyatçı Eşyalara ve metalara fazlasıyla önem veren başkarakter, kişiliğini tamamen bunlarla oluşturup bunlarla çevrelemektedir. “Oysa kendi, sakin ve dengeli olmak için, spor ceketini giymiş, piposunu temizliyor. Şu anda dünyanın en önemli işi o imiş gibi. Topuğuna vuruyor. Tütün kutusunu açıyor, bir tutam alıp piponun ağzına yerleştiriyor. Kibrit. Puf puf. Ateş almadı. Bir kibrit daha. Şimdi yandı. Esas olan, piposu, alışkanlıkları, hobbyleri, bu küçük sanılan ayrıntıları, yani hayat üslubu ile kendisi. Serap bir çerez bütün bunların içinde. Nedir ki o? Ancak, o, değer verdiği için bir şey sanılan, onun ilgisi ile biraz ışıklanan bir obje” (Taner 1994, 105).

Yabancılaşmış İnsani değerlere karşı fazlasıyla yabancılaşmış olan başkarakter tamamen nesnelere birer parçası olmuş hatta onlardan daha değersiz hale gelmiştir: “O kadar. Sevgilisi bile değil. Sadece zaman zaman etine kokusuna dayanılmaz bir özlem duyduğu bir dişi. O kadar. “Sen adam olsan karının kadrini bilirdin” diyor. Lafa bak lafa. “Karımın adını alma sen bir kere ağzına” (Taner 1994, 105).

Alaycı Birlikte olduğu kadınla alay eder hatta onu aşağılar: “Serap’ın iki kaşının arasında derin bir çizgi belirmiş. Bu, onun düşündüğüne, karşı taarruz hazırlığına alamet. Düşünmek ne zor geliyor zavallıya. “Bu hikaye Nesrin ablamın zamanında başlamıştı yanılmıyorsam” diyor. “Zannedersen’le de bitirebilirdi pekala bu cümleyi. Ciddi bir tartışmada, cümlenin sonuna, “zannedersen yanılmıyorsam” kattı mı seviyeli bir resmiyet kazandırdığını sanıyor yavan fikirlerine” (Taner 1994, 106).

Kararsız Başkarakter düşüncelerinde zaman zaman ciddi çatışmalar yaşamaktadır: “Burada muhayyilesi üşeniyor. Belki de komşulardan çekindiğinden tartışmayı kesmek gereği duyuyor. Akli normal rayda işlemeyen insan ikna edilemez. Ayrıca, akli normal rayda işleyen insan da ikna edilemez, onur denen burnu büyük budala içimizde bağdaş kurup oturdukça. Tartışma boşuna. Hayır, pek de boşuna değil. Bir sonuca vardırmasa da kızıştırır ya insanı, silker çıkarır ya onu bu yere batası durgunluktan. Olaylar ve insanlara başka açılardan da bakmak diye bir şey olduğunu yalan malan, hayal meyal hatırlayıp, beynin kasılıp kapanmış inatçı hücrelerine yeni bir oksijen getirir ya. Atışa devam. Sinirlerinin bozulması, onurunun yaralanması pahasına” (Taner 1994, 107).

Huysuz Hayatındaki boşluktan ve anlamsızlıktan dolayı akli dengesini kaybetme noktasına gelir: “Aile albümlerinin soluk resimlerinde hep Sebah Juvalier markası vardı. Turing Galata. Turing Klub, diye söylendi. Makabi Futbol Takımı. Türkiye İdman Mecmuası. Yakup Cemil’in Babialı baskınında Nazım Paşa’yı öldürdüğü tabanca hangi müzededir acaba? Nizamı Cedit. Nizam Caddesi. Seferoğlu bahçesindeki böğürtlen ağaçları. Caz şarkıcısı Al Johnson. Beyaz eldivenli zenci. Hallacı Mansur. Hallaç pamuğu” (Taner 1994, 109).

RAHATLIKLA

Kişiler

Sedat Germiyanoğlu Üniversitenin profesörlerinden biri olan başkarakter, Ragıp Avşar’ın paleontoloji kürsüsüne girip girmemesi konusunda düşünür. Üniversitede görev yapan akademisyenlerin nasıl cepheleşmiş olduklarını gözlemler ve doçent olan Ragıp Avşar konusunda nasıl karar vermesi gerektiğini bilemez.

Ragıp Avşar Üniversitenin antropoloji bölümünde doçent olan karakter, açılan profesörlük unvanına başvurmuştur. Fakat her açıdan siyasetin egemenliğinde olan akademide yükselmek için güçlü bağlantılar kurmak şarttır. Ragıp Avşar farklı görüşlerden olan insanları yanına çekmeyi başarmıştır. Geçmişte CHP’den mebus adayı olmuştur.

Cevat Cuntacı olan akademisyenlerin lideridir. Ragıp Avşar’ın profesör olmasına engel olmaya çalışır.

Mazlum İnal Erzurum Üniversitesi’nde doçent olarak görev yapan karakter, şans eseri başvurduğu kadroya kabul edilir.

Öykü

Akademideki Siyasi Cepheleşme Sedat Germiyanoğlu, Fulbright bursundan dönerken getirdiği 63 model Şevrolesini kömür yığınlarının arasına park ettikten sonra yağmurdan korunmaya çalışarak fakülteye girer. Aslında bugün Park Otel'in barında Mr. Prichett ile buluşmayı planlamış olan Sedat G., aldığı telefon üzerine apar topar fakülteye gelmiştir. Üniversitenin bir anabilim dalında açılan profesörlük unvanına iki doçent aday olmuştur ve bunların arasında geçen mücadeleye yer verilir. Ragıp Avşar, profesörlük unvanını alabilmek için Sedat'tan olumlu oy vermesini ister. İkilinin arasında geçen konuşmadan; Ragıp Avşar'ın geçen seçimlerde Necati'nin profesör olmasına engel olduğu ve aleyhte oy verdiği anlaşılır. Çeşitli gruplara ayrılmış olan akademisyenler, yapılacak olan oylamada kendilerinden olan birinin seçilmesi için mücadele vermektedirler.

Tarafların Rekabeti Hışımla Sebahat Hanım'ın odasına giren Sakıp Özbaşar onu kendi grubunu destekleme konusunda ikna etmeye çalışır. Daha yeni fitik ameliyatı olmuş olan Ayetullah Bey, oylamaya katılıp oy vermesi için fakülteye getirilecektir. Sedat, Sebahat Hanım'ın odasından gelen seslere kulak verir. Sakıp Özbaşar'ın; Ragıp Avşar'ın adaylığının düşürülmesi için bir hocayı oylamaya katılmaya ikna etmeye çalıştığı görülür. Sedat, çeşitli siyasi olayların döndüğü üniversitesi için ve kurtlar sofrasında yem olan Ragıp Avşar için üzülür. Tuvaletten ellerini kurularak çıkan İslam Tarihi Profesörü İmadettin Bey Ragıp Avşar'ı desteklemektedir. İmadettin Bey'i bir hocadan çok imama benzeten Sedat Germiyanoğlu, onunla aynı tarafta olmak istemez ve sırf bundan dolayı Ragıp Avşar'ın aleyhinde oy vermeyi düşünür. İkili arasında derin bir zihniyet farklılığı vardır. Ragıp Avşar, kendini destekleyen herkese karşı minnet göstermektedir. Sedat Germiyanoğlu'nun Ragıp Avşar için nasıl oy vereceği duruma göre sürekli değişir. Sedat Germiyanoğlu onun liyakatini hiç sorgulamaz ve duruma göre gelişigüzel kararlar verir. Sakıp Özbaşar Sebahat Hanım'ı ikna etmenin verdiği gururla mağrur bir şekilde odadan çıkar. Sebahat Hanım, herkese karşı gereksiz ve anlamsız bir şekilde kin gütmeyi mizaç haline getirmiştir.

Cuntacılarla Bağımsızların Mücadelesi Seçimin yapılacağı salona girilir ve antropoloji kürsüsü için profesörlük seçimleri başlar. Sedat, önüne çektiği bir beyaz kağıda önemli bir şeyler yazıyormuş gibi görünür fakat aslında zırlı resimleri çizmektedir. Zira resim çizerken daha iyi düşünmektedir. Cuntacı, 147'ler ve bağımsızlar grubu; Ragıp Avşar'ın profesör olması ya da olmaması konusunda mücadele etmektedirler. Cuntacılar Ragıp Avşar'ın adaylığına karşıdır. Geriye kalan iki grup Ragıp Avşar'ı desteklemektedir. Sedat Germiyanoğlu, liyakati olmayan kişilere profesörlük unvanının verilemeyeceğini söyleyerek hem tartışmadan kurtulabileceğini hem de Avrupalı kişiliğinden taviz vermemiş olacağını düşünür. Sedat, Sadi Tümay'ın Walter Upmann marka puro içtiğini görünce çok şaşırır. Konsoloslukların ve çeşitli kurumların davetlerine devamlı olarak katılan Sedat, Sadi Tümay'ı defalarca ikram edilen puroları cebine atarken görmüştür. Bu sayede Sadi Tümay, puroya para ödemekten kurtulur ve meslektaşları arasında yarım saatliğine de olsa Avrupalı gibi görünür.

Cuntacıların Üstünlük Kurması Ragıp Avşar'ın profesörlüğe yükseltilmesi konusunda diğer akademisyenler sırayla söz almaya başlarlar. Ziya Sungur, akademiye siyasetin girmemesi gerektiğini vurgular. Cuntacılar, geçen seçimlerde bir siyasi partiden mebus adayı gösterilmiş olan Ragıp Avşar'ın profesör olmasına karşı çıkarlar. Dündar Sülünoğlu Ragıp Avşar'ın; Mardin'deki bir Alevi şeyhinin oğlu olduğunu ve ailesindeki dört erkeğin aile çıkarlarını korumak için farklı partilerden aday olduklarını söyler. Sadi Tümay, sanki diğer partilerden aday olmak vatan hainliğiymiş gibi, Ragıp Avşar'ın CHP'den aday olduğunu söyleyerek onu savunmaya çalışır. Cuntacı grup, Ragıp Avşar'ın profesörlüğe layık olmadığını yazmış olduğu kitapların başlıklarıyla kanıtlamaya çalışır. Zira Ragıp Avşar'ın antropolojiyle ilgili yazdığı kitapların hepsi alana girişle ilgilidir. Ragıp Avşar cuntacılar tarafından antropolojiye bir türlü girememiş olmakla alaycı bir üslupla itham edilir. Lakin bağımsızlardan olan bir temsilci, geçmişte doktorası bile olmayan akademisyenlere profesörlük unvanı verildiğini söyler. Lakin bunu söyleyen temsilci ciddi bir hata yaptığının farkına varır. Zira kendi gruplarında bile doktorası olmayan birçok profesör bulunmaktadır. Bağımsızların temsilcisi, doktorasız olan hocaları yanlış anlaşıldığı konusunda ikna etmeye çalışır.

Cuntacıların Amaçlarına Ulaşması Açılan oturumda seçimler haricinde hangi konuların görüşüleceği akademisyenlere dağıtılan bildiriler aracılığıyla duyurulmuştur. Görüşülecek olan maddelerden biri; Lizbon'da düzenlenecek olan Uluslararası Üniversiteler Kongresi için fakülteden bir delege seçilecek olmasıdır. Sedat Germiyanoğlu dekanın neden bu geziyi geri çevirdiğini ve bir delege ihtiyacı duyduğunu anlayamaz. Kısa bir Portekiz gezisinin kendisine iyi geleceğini düşünen Sedat Germiyanoğlu, Lizbon'a gitme hayalleri kurmaya başlar. Sadi Tümay Sedat Germiyanoğlu'na cuntacıların İdris'i Lizbon'a göndereceklerini söyler. Hayalleri suya düşen Sedat Germiyanoğlu bir kez daha Ragıp Avşar'ı desteklemeye karar verir. Ayetullah Bey oy kullanması için salona getirilmiştir.

Nedim Gürozan söz alarak, Şehir Orkestrası'nın insan kayırmacılığı yüzünden ne hale geldiğini diğer hocalara hatırlatır. En sonunda oylama yapılır ve çıkan sonuçlara göre Ragıp Avşar 28'e 11 oyla seçimleri kaybeder. Aynı unvana Erzurum Üniversitesi'nden Mazlum İnal adında bir doçentin başvurduğu görülür. Dekan akademisyenlere bu başvurunun da oylanması gerektiğini söyler. Mazlum İnal, akademik geçmişine hiç bakılmadan ayaküstü yapılan bir seçimde 31 oy alarak paleontoloji kürsüsüne girmeye hak kazanır. Cuntacılar, Ragıp Avşar'ın seçilmesine engel olarak amaçlarını gerçekleştirmişlerdir. Toplantıdan sıkılan diğer hocalar Mazlum İnal'ın kim olduğuna hiç bakmadan profesör olmasını onaylamışlardır.

Cuntacıların Mazlum İnal'ı Kendi Saflarına Katmak İstemeleri Salondan ayrılan Sedat Germiyanoğlu, cuntacı grubun lideri olan Cevat'ı yeni seçilen adaya telgraf çekerken görür. Cevat Mazlum İnal'a çektiği telgrafta, onun profesör olması için çok çaba sarf ettiklerini ve göreve başladığında kendi gruplarını desteklemesini istediklerini dile getirir.

Temalar

Çekişme "1960 ihtilalinin ardından üniversitedeki görevine son verilen 147 aydından biri olan Haldun Taner, "Rahatlıkla" adlı hikâyesinde ülkenin aydınlık geleceğinin bilimin ışığında inşa edildiği yer olması gereken üniversitelerin politize oluşlarını ve ideolojik kamplaşmalar sebebiyle geldiği noktayı sorgular. İhtilalin ardından "sakıncalı öğretim üyesi" etiketiyle fişlenen yazar, 1961'de MBK'nın göreve iade etme kararına rağmen yapılan bu haksızlığı hiçbir zaman unutmaz ve affedemez. Kendi yaşamından enstantaneleri barındıran bu hikâyesinde antropoloji doçenti Ragıp Avşar'ın profesörlüğünün onayı için toplanan kurulda yaşananları Prof. Sedat Germiyanoğlu'nun gözünden veren yazar, siyasetin asla bulaşmaması gereken temel kurumlardan olan üniversitelerin bilim, aydınlanma ve ilerlemeyle ilgilenmek yerine kısır siyasi çekişmelerin kısırcasında bozulan sistemleri ve sapılan amaçlarıyla tükenişlerini gözler önüne serer. (...) Yazar bu öyküsünde kendini, kimlik ve kendilik boyutunda şekillendirmekten aciz, tek dayanakları parçası oldukları grup olan bu insanların yarınları şekillendirecek gençleri nasıl yetiştireceklerini sorgulayarak siyasi yozlaşmanın en tehlikeli süreçlerinden biri olan kurumsal yozlaşmanın onarılamaz etkilerine dikkati çeker" (Aydın 2010, 53-57). "Rahatlıkla" isimli öyküde, üniversitedeki profesör ataması olayını anlatır. Üniversitelerin bilimselliği, profesörlerin atama şekli ve üniversitelerin hangi kriterlerle yönetildiği anlatılır. Hikâyede Ragıp Avşar'ın profesörlüğü özel sebepler ve fakültedeki dengeler nedeniyle reddedilir. Bunun aksine Erzurum'da görev yapan doçent, profesör kadrosuna atanır. Askeri cuntanın fakülte kurulundaki etkisi ele alınır" (Adıyaman 2012, 57).

Sahtekârlık "Rahatlıkla isimli eserde kurumsal yozlaşmaya yer verilmiştir. 1960 darbesinden sonra cuntacılarla beraber çalışanlar bilimi kenara bırakarak doktorası olmayanlara prof. vermişlerdir. Profesör atamalarında bilim yerine siyasi tercihler, özel hayat ön plana çıkarılmıştır. Haldun Taner de ihtilal sonrası üniversitedeki hocalığına son verilen 147 kişiden birisidir. Yazar eserde buna da değinir. (...) Rahatlıkla'da bilimsel kriterlere göre karar vermeyen akademisyenler dejenere tiplerdir". (Adıyaman 2012, 92-136). Sahip oldukları unvanları haksız yollardan elde etmiş olan akademisyenler, fakülte içinde kamplara ayrılarak hem kendi bekalarını korumaktadırlar hem de üniversiteye kendileri gibi olan başka insanların atanmalarını sağlamaktadırlar. Ulaşmak istedikleri amaca kadar her yolu mubah gören cephe liderleri, istedikleri şeyleri elde ettikten sonra kimseyi tanımaz ve umursamazlar. Ahlakı ve etik yozlaşma karakterlerin her birinde görülmektedir.

Kişi İncelemesi

Sedat Germiyanoğlu (Kapalı) Üniversitenin profesörlerinden biri olan başkarakter, Ragıp Avşar'ın paleontoloji kürsüsüne girip girmemesi konusunda düşünür. Üniversitede görev yapan akademisyenlerin nasıl cepheleşmiş olduklarını gözlemler ve doçent olan Ragıp Avşar konusunda nasıl karar vermesi gerektiğini bilemez. Fulbright bursuyla yurtdışına çıkmış olan anlatı kişisi, akademik çevrelerce Avrupalılığı ve Batı özentiliğiyle tanınmaktadır. Anlatı kişisi kendisine yakıştırılan bu sıfatlardan gurur duyar. Mensubu olduğu fakültede görev yapan akademisyenlerin ahlaki olarak nasıl yozlaşmış olduklarını alaycı bir üslupla gözlemler ve dile getirir. Fakat anlatının başkarakteri de profesörlüğe seçilecek olan kişinin geçmişine ve liyakatine bakmaz. İçinde bulunduğu duruma göre Ragıp Avşar'ın profesörlüğe yükseltilmesi konusunda sürekli fikir değiştirir. "Ragıp Avşar'ın profesörlüğünün onayı için toplanan kurulda yaşananları Prof. Sedat Germiyanoğlu'nun gözünden veren yazar, siyasetin asla bulaşmaması gereken temel kurumlardan olan üniversitelerin bilim,

aydınlanma ve ilerlemeyle ilgilenmek yerine kısır siyasi çekişmelerin kısırcasında bozulan sistemleri ve sapılan amaçlarıyla tükenişlerini gözler önüne serer” (Aydın 2010, 53).

Özenti Kendisine batılılara özendiğinin söylenilmesi hoşuna gider: “İmadettin Bey’le aynı safta bulunmak Sedat Germiyanoğlu’nun pek hoşuna gitmemişti. Fakültenin en batılı – ve düşmanlarınca en snop – profesörü sayılan kendisi ile, inadına en alaturka, en Osmanlı hocası İmadettin Bey’i bir bayrak altında birleştiren dava, belki Erzincan depremi olabilirdi, Kıbrıs meselesi olabilirdi ama, bir kılıkuşuk doğentin çok sugötürür profesörlüğü? Hayır” (Taner 1994, 122).

Dikkatsiz Uzun zamandır görüştüğü bir meslektaşının hangi bölümde çalıştığına dikkat etmemiştir: “Sedat Germiyanoğlu gündemi aldı. Nedense hep Etnografya doçenti diye bellediği Ragıp Avşar’ın Antropoloji doçenti olduğunu, işte ilk defa o zaman anladı. Sonra esnedi. Önünde duran çok sivri yontulmuş kurşun kalemini aldı. Yine önünde duran bembeyaz kağıda önemli bir şeyler çiziktirmeye başladı” (Taner 1994, 123).

Sorumsuz Laf cambazlığı yaparak içine düşmüş olduğu durumdan kurtulmayı planlayan başkarakter, sorumluluk almaktan kaçınır: “Bu hem genel oylamada Ragıp Avşar’ın profesörlüğünün onaylanmasını engellemez, hem de benim her zaman ve her yerde, kaliteyi, yalnız ve yalnız kaliteyi savunan, fakültenin Avrupalı seviyesini her şeyin üstünde tutan titiz görüşümü bir kere daha belirtir” (Taner 1994, 124).

Alaycı Lizbon’da düzenlenecek olan kongrede fakülteyi cuntacı akademisyenlerden İdris’in destekleyeceğini öğrenmesi üzerine hayalleri suya düşer: “Tevekkeli İdris, kimseyi darıltmamak için bugün hiç ağızını açmıyor. İdris demek, yedi Alman hoca ile birlikte sekiz oy demektir. İdris’e de, Alman hocalara da, Cuntacı kliğe de fena içerlemişti. Denizyolları armasını simsiyah bir korsan forsası haline getirdi. Beyaz yerine iki çapraz kemik, onun üstüne de bir iskelet kafası çizdi” (Taner 1994, 133).

Maddiyatçı Çevresindeki insanların giyimlerine ve kuşamlarına fazlasıyla dikkat eder. Pahalı markaların ürünlerini kullanmaktan hoşlanır. En pahalı puro markalarından birini tüketen Sadi Tümay’a dikkatli gözlerle bakar: “Bir keresinde Sedat onun üst üste üç puro içtikten sonra dört tanesini de cepbane yerleştirir gibi pişkinlikle mendil cebine yerleştirdiğine bizzat şahit olmuştu” (Taner 1994, 130).

ASES

Kişiler

Ases “Hele efendiliği, hususi hayatında da böyle. Askerliğini ağabeyimle yapmışlar. Kırıkkale’de. Mütevazı bir ailenin çocuğu imiş. Babası muslukçu ustası. Anası çamaşıra gidemiş. Bir de kız kardeşi var, verem. Hepsine şimdi Ases bakıyor. Ases’in eli her işe yatkındır. Elektrikten anlar, motor tamir eder, marangozluğu var, tabela ressamlığı da yapıyor. Hacettepe’den aldığı ne ki: bin iki yüz kağıt” (Taner 1994, 144). “Ases’te merkez kişi olan Ases doğruluğun, dürüstlüğün temsilcisidir. Anlatıcı toplumdaki yozlaşmanın Ases’e bakılarak giderilebileceğini ifade eder. Bu olayı maça benzeten anlatıcı Ases’ten dürüstlüğün transfer edilebileceğini ifade eder” (Adıyaman 2012, 136).

Anlatıcı Yazarın sözcülüğünü yapar ve olaylarla kişileri kendi bakış açısıyla okura aktarıp verilmek istenen iletileri iletir.

Öykü

Hacettepe’nin Gol Atması ve Golün İptal Edilmesi Fenerbahçe futbol takımı, eşine göre sürekli ruh hali değişen bir kadına benzetilir. Bir gün Yeşildirek’le oynadıkları maçta berabere kalırken, bir hafta sonra Londra’da Manchester City’ye İngiliz futbolu öğretmektedir. Mithatpaşa’da Hacettepe’yle karşı karşıya gelen Fenerbahçe, bir mahalle takımı görüntüsü vermektedir. 0–0’lık skorun üzerine yatmak isteyen Hacettepe, bir karambol anında Fenerbahçe kalesinin filelerini havalandırır. Hacettepe yöneticileri golü atan sporcuyu öpücüklerle boğarlar. Taraftarlar takımlarına daha coşkun bir şekilde tezahürat etmeye başlarlar. Lakin golü atan Ases, attığı golün nizami olmadığını kabul eder ve yapılan skor iptal edilir. Birkaç dakika önce Ases’e yapılan sevgi gösterilerinin yerini nefret ve öfke gösterileri alır.

Golün İptal Edilmesi Karşısında Tepkiler Maçın ardından Hacettepeli oyuncuların biri beraberlik primini alamadığı için Ases'in arkasından ağız dolusu hakaret eder. Onun Fenerbahçe'ye transfer olmak istediğini ve bu yüzden golü iptal ettirdiğini düşünür. Maçı izleyen kadın taraftarlardan biri, maç sırasında eşinin kişilik olarak nasıl değiştiği üzerinde durur. Hiçbir anlamı olmayan bir oyun yüzünden hırçınlaşan eşini anlamakta zorlanır. Kimileri pozisyonun gol olduğunu savunurken kimileri de pozisyonun endbol olduğunu savunmaktadır. Kadının eşi pozisyonun endbol olduğunu kabul eder. Onun asıl kızdığı şey totoyu kaybetmiş olmasıdır.

Kendi İçin ve Takımı İçin Oynayan Oyuncular Ases, Fenerbahçe'nin net bir gol pozisyonuna engel olur ve topu kornere gönderir. Seyircilerden biri onun sporcu kişiliğini, yeteneğini ve çalışkanlığını över. Ases oldukça yetenekli bir oyuncu olmasına rağmen, sahada varlığını pek göstermemeye özen gösterir. O, tribün için değil takımı için oynamaktadır. Anlatıcı, futbolcunun gösteriş için değil futbol oynamak için oynaması gerektiğini söyler. Zira gösteriş için futbol oynamış olan eski oyuncuların artık hiç bahsedilmemektedir. Fakat kaliteli ve saygılı bir şekilde futbol oynamış oyuncular hayranlıkla hatırlanmaktadır. Fiyaka yapmak için futbol oynayan oyuncular anlatıcı tarafından eleştirilir. Onları birer gösteriş budalası olarak görür. Kadınların aslında futbolcuları değil onların resimlerini sevdiklerini dile getirir. En önemli hamleleri savunmacılar yaparlar fakat buna rağmen kadınlardan hiç ilgi görmemektedirler. Kadınlar, farklı giyimi ve uzun boyu nedeniyle en çok kalecilere ilgi göstermektedirler. Kritik gol pozisyonlarında topu kurtaran kaleciler daima alkışlanırlar. Bunun yanında futbolda en çok sevilen ve seyirci tarafından ilgi gören oyuncular, santrafor ve açık pozisyonlarında oynayanlardır. Onlar takımın en vurucu ve etkin oyuncularındırlar. Daima kaleciyi gafil avlamaya çalışırlar. Kaleye yapılan akınlar, bir kadını yumuşatmak için girişilen çabalara benzetilir. Anlatıcıya göre gol, futbolun orgazmidir.

Ases'in Vefakarlığı Halkımızın futbola bu kadar çok ilgi göstermesinin sebebi anlatıcıya göre, kendi kafasını çalıştırmaktan aciz olmasıdır. Bundan dolayı gazetede yazarlık yapan fıkracıların hazır lokmalarıyla yetinmektedirler. Ases, sol açıktan yapılan bir atağın golle sonuçlanmaması üzerine kendine kızan takım arkadaşını teselli eder. Ardından anlatıcı Ases'in efendiliği üzerinde durur ve onun mütevazı hayatıyla ailesi üzerinde durur. Geçmişte Ases, mahalle takımındaki ağabeyleri ve dostlarının hatırı için Vefa Spor'un teklifini reddetmiştir. Vefa Spor'da oynamak; üç büyüklerin ve milli takımın kapılarının açılması demektir.

Futbolcularla Ases'in Karakter Karşılaştırması Fenerbahçe'nin en gözde oyuncularından olan Can, girdiği net bir gol pozisyonunu değerlendiremez. Can, Fenerbahçe'ye ilk geldiği zaman da Hacettepe'ye karşı oynamış ve Ases ona hiç top oynatmamıştır. Bu yüzde Can Ases'e çok kızmış ve ona bir tokat atmıştır. Ases Can'a aynı şekilde karşılık vermeye hazırlanırken kendine hakim olur ve yeniden tokat yememek için yalnızca Can'ı bileklerinden tutar. Hakem ikiliyi ayırır. Maçın geri kalan bölümünde Can, Ases'in tuttuğu bileklerini sürekli ovalamıştır. Oldukça şatafatlı hayatlar yaşıyor gibi görülmelerine rağmen aslında futbolcuların sıradan hayatları vardır. Hayatları, dışına çıkılmayan bir düzen içinde işlenmektedir. Bundan dolayı futbolcuların devamlı olarak psikolojileri bozulmaktadır. Anlatıcı, işlevsel ve karakter olarak futbolcuları hayat kadınlarına benzetir. Fakat Ases diğer futbolculardan oldukça farklı bir üsluba sahiptir. Nerede, ne zaman, ne yapması gerektiğini sanki doğuştan bilmektedir.

Ases'in Dürüstlüğü Devre arasında seyirciler maç üzerine konuşurlarken oyuncular enerjilerini tazelerler. İkinci yarı başladıktan birkaç dakika sonra Fenerbahçeli Yavuz'a faul yapılır. Ases, hakemin verdiği karara kızan takım kaptanını sakinleştirmeye çalışır. Zira futbolda öğrenilmesi gereken ilk şey, haksızlık karşısında efendice boyun eğilmesi gerektiğidir. Ases, Fenerbahçe takımının kontratağını keser ve arkadaşlarına ileri gitmelerini söyler. Fakat Fenerbahçe'nin kalecisinin yerde yattığını görünce hakemi uyarır. Maçın son on beş dakikası gerginlik ve kavga içinde geçer. Sanki hayatının ilk yarısında istediği şeyleri yapamamış bir insanın yapmak istediği her şeyi hayatının son çeyreğine sıkıştırmak istemesi gibi. Ases'in efendiliği karşısında anlatıcı, okul takımı yıllarında tanıdığı centilmenlik hastası ve tarziye hastası arkadaşlarına değinir.

Ases'in Mevcut Düzen İçinde Varlığını Sürdürememesi Son dakikada Fenerbahçe, Fuat'ın kullandığı bir frikik vuruşundan golü bulur. Hacettepe Fenerbahçe karşısında maçı son dakikada kaybeder. Anlatıcı Ases'e karşı beslediği hayranlık duygusunu dile getirir. Zira Ases, hayatı boyunca asla gösteriş peşinde koşmamış, kendini kimseye kanıtlamaya çalışmamış ve her şeyi olması gerektiği şekilde yapmıştır. Ases gibi dürüst bir oyuncunun spor camiasında barınabilmesi mümkün değildir. İki

sezon oynamasının ardından Ases, futbolu bırakıp baba mesleği olan muslukçu ustalığına devam eder.

Temalar

Kimlik “Öykünün geneline sinmiş sembolik anlatım temel alındığında “ekip için oynayıp tribünlere oynamamak” ifadesi kendiliğinin bilincinde olan bir insanın başkalarının da bilincinde olduğunu gösterir. Aynı zamanda insanın toplumsallığına da göndermede bulunur. İnsan yaşam karşısında iki şekilde konumlanır: Ya kendinden beklenenlerin veya kendisine dayatılanların kimliksiz uygulayıcısıdır. Ya da yaşamın öz olanı yansıtan bir değer olduğunun bilinciyle ona odaklanır. Temel değerlerin yaşamın kendisi olduğunu algılayabilirse eylemlerinde öz yaşamını öz değerleriyle yaratma amacını güdecektir. Bu durum onu tribünlere oynayan yani eylemlerinde başkalarının beklentilerini cevaplamaya çalışan insan olmaktan kurtaracaktır” (Aydın 2010, 19). Kendi doğrularıyla hayatını sürdüren ve başkalarının ne düşüp ne söylediğini pek umursamayan Ases, kendine özgü ideal bir benlik geliştirmiştir. Fakat içinde bulunduğu ve hayatını idame ettirdiği düzen, özgün kimlikler ve davranışlar beklememektedir. Mevcut düzende herkes düzenin istediği gibi olmalı ve o şekilde davranmalıdır. Kendi gerçekleri ve doğrularıyla içinde bulunduğu düzende ötekileştirilen Ases, iki sezon futbol oynadıktan sonra profesyonel kariyerini bitirir.

Ötekileşme “(...) ötekileşmenin en güçlü ve vahim sonucu olan kitleleşmeyi imler. Birey tek başına gerçekleştiremeyeceği eylemleri kitle içinde gerçekleştirebileceğine inanır çünkü kitle sorumluluğu bireyden alır. Halkın kendi içinde hiçbir şeyi ateşleyememesi kendine ilişkin güvensizliği, benliğine ilişkin tanımsızlığı ve kendilik bilincinden yoksunluğu ile ilgilidir. Kendini yaratmak yerine başkalarının yarattıklarının bilinçsiz uygulayıcısı olmayı seçen halk, düşünme yeteneğinden de yoksundur. Bu sebeple kendi düşünceleri yerine fıkra yazarlarının pompaladığı hazır görüşleri seçer” (Aydın 2010, 19). Kendi özgün benliğini oluşturmaya çalışan ve bu doğrultuda hareket eden Ases, düzenin diğer mensupları tarafından ötekileştirilir. Kendi öz benliğiyle içinde bulunduğu düzen içinde barınmayan Ases, iki yıl profesyonel futbol oynadıktan sonra işinden ayrılır. Zira futbol dünyasında dürüstlüğü ve mütevazılığa yer yoktur.

Kaynakça

- Adıyaman, Halil. *Haldun Taner Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. Doktora Tezi, Yeni Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Aydın, Neslihan. *Haldun Taner'in Öykülerinin İzleksel Tahlili*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Kurt, İzzet. *Haldun Taner'in Eserlerinde Sosyal Tenkit*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Sönmez, Fatma. «Haldun Taner'in "Sancho'nun Sabah Yürüyüşü", "Şişhane'ye Yağmur Yağırıyordu" ve "Ayışığında "Çalışkur" Hikayelerinde İroni.» International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 10 2016: 547-562.
- Taner, Haldun. *On İkiye Bir Var / Sancho'nun Sabah Yürüyüşü / Gülerek Ölmek*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1994.